

Residu Zero Europa va ser creada per capacitar les comunitats a replantejar la seva relació amb els recursos. En un nombre creixent de regions, grups locals, empreses i municipis estan donant passos significatius cap a l'eliminació dels residus en la nostra societat.

ESTUDI DE CAS #2

Agost 2014

LA HISTÒRIA D' ARGENTONA

El municipi català d'Argentona, situat el nord-est de Barcelona encapçala la llista de municipis catalans Residu Zero. Quan el sistema de recollida selectiva porta a porta (Pap) es va introduir l'any 2004, Argentona va duplicar els seus nivells de reciclatge i esdevingué una referència pionera a Catalunya.

D'uns anys ençà, la recollida selectiva la du a terme una empresa local, incentivant els llocs de treball locals i incrementant la sensibilització ambiental de la població, mostrant un cop més que residu zero no només tracta sobre residus sinó que també engloba les nostres relacions amb l'entorn i l'apoderament de la comunitat.

- Habitants: 12,000
- El sistema de recollida porta a porta s'introdueix al casc antic, on hi viuen aproximadament 8,500 habitants (75% de la població). La resta de la població ocupa els afores del municipi.

Canvis en la recollida de residus

Fins l'any 2004, Argentona seguia el sistema de recollida de residus més habitual a l'Estat espanyol, que consisteix en separar la brossa en quatre fluxos de residus: vidre, paper, envasos lleugers i resta, en diferents contenidors situats als carrers. La fracció orgànica no es recollia separatament, de manera que sovint contaminava les fraccions reciclables i la fracció resta. Amb aquest sistema, els índexs de reciclatge eren estables per sota del 20% i la majoria del residu generats es duïen a Mataró, situat a 5 km del municipi d'Argentona.

L'oportunitat de canviar aquesta situació va aparèixer quan la incineradora de Mataró va començar a mostrar indicis de saturació. L'any 2001-2002, quan s'incrementaren el nombre de residus generats, aquells municipis que enviaven els seus residus a la incineradora de Mataró van haver de triar entre dues opcions: o bé ampliar la incineradora, o bé desenvolupar un sistema per incrementar el reciclatge i

deixar la incineració en segon terme. Afortunadament, els municipis es van decidir per la segona opció i es van comprometre a millorar la recollida selectiva de residus.

“La nostra motivació per impulsar el sistema és ambiental però també social, ja que pensem que és molt important que la gent sigui conscient i participi en temes relacionats amb residus”

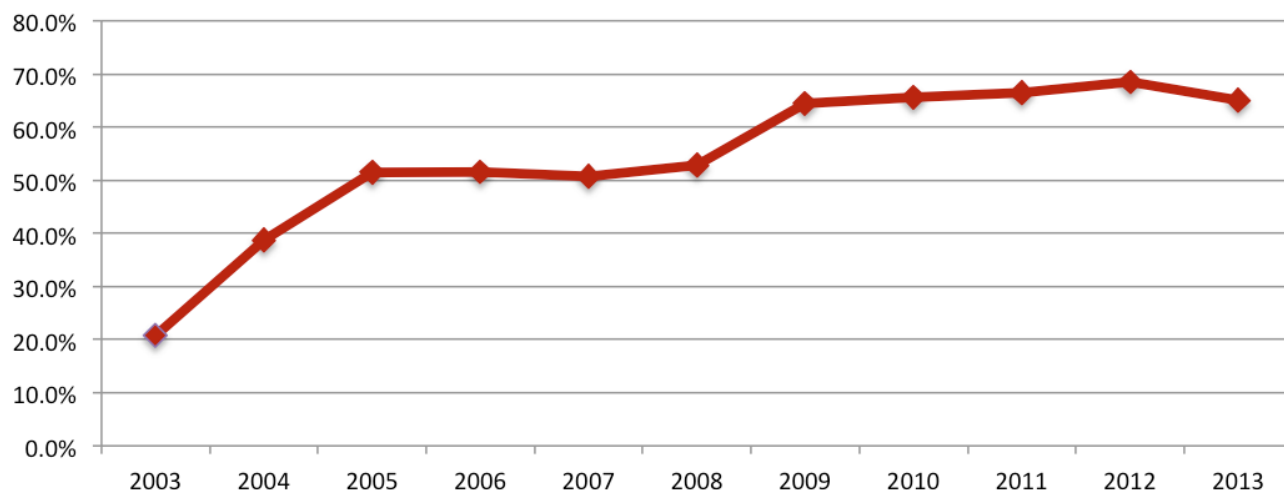
Joan Pujol, Tècnic expert en residus de l'Ajuntament.

Argentona, un dels municipis més propers a la incineradora, era especialment sensible al tema dels residus i prengué la iniciativa per buscar alternatives. En aquell moment, tres petits municipis de Catalunya ja duïen a terme el sistema de recollida porta a porta: Tiana, Tona i Riudecanyes. Amb el suport d'aquestes tres experiències pioneres, l'Ajuntament d'Argentona va decidir que el sistema de recollida porta a porta era el camí a seguir.

A partir de l'any 2002 es va començar a treballar la idea, discutint la proposta dins el Consell de Medi Ambient i visitant en grup altres municipis que ho havien implantat. Quan el contracte amb FCC (Fomento de Construcciones y Contratas) va finalitzar l'any 2004, l'Ajuntament ja estava decidit a tirar endavant la proposta de la recollida porta a porta, tot aprofitant que s'havia de preparar un nou concurs per a la prestació del servei de recollida d'escombraries i que s'havia d'introduir la recollida selectiva de la matèria orgànica.

Índex de Recollida Selectiva a Argentona (percentatge/any)

Elaboració pròpia segons dades de l'Ajuntament d'Argentona

Pas a pas: primer l'orgànica i la resta

Abans d'implantar el nou sistema els habitants d'Argentona van ser informats sobre els nous canvis amb una campanya de sensibilització. En primer lloc, es va distribuir un petit contenidor marró

per totes les llars per a separar el residus orgànics de casa i poc a poc el sistema es va posar en marxa. Als establiments i empreses se'ls va proporcionar un contenidor de mida adequada a les seves necessitats. La fracció resta, que comprèn aquells residus que no es poden reciclar, també es va recollir amb el sistema porta a porta, mentre que

els altres tipus de residus seguien recollint-se en contenidors.

Joan Pujol recorda "al principi no va ser fàcil, una minoria es negà a canviar els seus hàbits i fins i tot van protestar contra la recollida porta a porta. Per sort, l'Ajuntament va decidir resistir, es va centrar en fer de la primera fase de la implantació del sistema un èxit i deixà refredar la situació. I, de fet, unes setmanes més tard el sistema funcionava amb normalitat i sense cap queixa".

"Al principi no va ser fàcil, una minoria es negava a canviar els seus hàbits ...!"

... l'Ajuntament va decidir mantenir-se fort ...!"

... un parell de setmanes més tard el sistema ja estava funcionant sense problemes i sense queixes"

Creixement immediat de l'índex de reciclatge

Els resultats positius es van percebre des de l'inici, i **el percentatge de recollida selectiva va incrementar-se de forma espectacular**. La recollida porta a porta ha significat una disminució dels impropis, especialment de la resta i la orgànica, i va fer possible que l'any 2005 l'índex de recollida selectiva superés el 70% a les

àrees d'Argentona amb recollida porta a porta, incrementant així la recollida selectiva total a Argentona fins al 52%. **Alhora, la qualitat del material orgànic aconseguí nivells de només un 2% d'impropis l'any 2009!** Més tard, els índexs totals de reciclatge continuaren augmentant fins assolir l'any 2012 un màxim del 68,5%.

Impulsant l'economia local

A més, els residents van rebre incentius per dur a terme autocompostatge a casa, i el 2007 es va proporcionar a les famílies 113 compostadors i 15 vermicompostadors (tots cedits per l'ajuntament), acompanyats d'un seguit de sessions formatives i seguiment en l'autocompostatge. La iniciativa va ser ben rebuda pels veïns, i molts d'ells van convertir-se en compostadors apassionats.

En una segona fase, Argentona va introduir la recollida porta a porta de paper i envasos l'any 2008. La recollida del vidre segueix realitzant-se en contenidors per a vidre distribuïts per tot el municipi. Com a resultat, els índexs de recollida selectiva continuaren incrementant-se.

Ocupació verda i estable!

Un altre benefici colateral del sistema porta a porta fou **la promoció de l'ocupació local, que va triplicar el nombre de llocs de treball i va millorar la inclusió social.** L'actual contracte el presta una empresa local, L'Arca Maresme empresa d'Inserció SLL, empresa de serveis diversos que treballa amb persones en risc d'exclusió social (el 30% mínim de la plantilla).

El senyor Josep Salvador Bosch esdevingué un aficionat al compostatge després de participar en la formació en compostatge i rebre un compostador. Actualment utilitza tots els residus de la seva cuina i jardí per fer el compost que posteriorment aprofita per a la terra del seu hort. "Ha estat una experiència molt positiva. La veritat és que requereix una mica de feina, però és més important tancar el cicle de la matèria i deixar d'utilitzar fertilitzants químics, que ara ja no necessito. Definitivament, aquest és el camí a seguir."

Abans d'introduir el sistema porta a porta, l'empresa de recollida de residus disposava de tres-quatre persones per dur a terme la recollida. Amb l'increment dels recursos necessari per dur a terme la recollida els 7 dies de la setmana i amb torns més llargs, aquest número augmentà a 11.

Aquesta és una de les lliçons més importants a aprendre sobre la recollida porta a porta: **a més del creixement dels índex de reciclatge, la major part dels costos que anteriorment es destinaven a maquinària (camions de tecnologia cada cop més cara) i contenidors i a l'eliminació dels residus (sobretot resta), ara es desplacen cap a la creació de nous llocs de treball, fet que a la llarga repercuteix favorablement en l'economia local.**

Quan es recull què?

Les diferents fraccions es recullen porta a porta cada dia de la setmana, segons el flux de residus al qual pertanyen, amb camions de càrrega posterior. Els habitants treuen la brossa a una hora concreta – entre les 8 i les 10 del vespre, i la recollida comença a les 10.

La recollida s'organitza de la manera següent: tres cops per setmana es recull la fracció orgànica (restes de menjar i petits residus del jardí – herba i fulles), dos cops per setmana la fracció d'envasos lleugers com plàstics i llaunes, un cop per setmana la fracció paper i un altre dia la fracció resta i, diàriament es recullen bolquers usats d'un sol ús (per això s'utilitza un compartiment separat al camió de recollida). Aquesta recollida específica de bolquers permet

compaginar les necessitats de les famílies que fan ús de bolquers amb una recollida de baixa freqüència per la resta de residus. **En aquest sentit, el sistema és capaç de reduir els costos de recollida, i portar la majoria dels residus reciclables i compostables a les plantes de valorització corresponents.**

Així doncs, els residus d'envasos lleugers, el paper i el vidre s'envien als respectius recuperadors. La fracció resta es porta a la planta de Mataró, on es barreja amb la fracció resta d'altres municipis, i passa per un procés de tractament mecànic-biològic i la fracció resta resultant és incinerada. Els residus reciclables capturats amb aquest procés són distribuïts als diferents recuperadors. La fracció orgànica també s'envia a la planta de transferència situada al recinte de la planta incineradora de Mataró, juntament amb la fracció orgànica d'altres municipis. "La incineració de residus no és l'ideal", reconeix Joan Pujol, de l'Ajuntament d'Argentona "però cada vegada n'estem enviant menys a la incineradora ja que la nostra fracció resta disminueix dia a dia. Per sort ja no tenim una quota mínima per cobrir".

La revolució de pagar segons la producció de residus

Després de la implantació de la recollida selectiva porta a porta, era important introduir un incentiu per continuar millorant els índex de reciclatge i reduir la producció de residus. L'any 2009 es va introduir el sistema de "Pagament per generació", que compensaria o penalitzaria econòmicament a les famílies segons la quantitat de residus generats.

Fins llavors, Argentona havia tingut una taxa unitària per a tots els residents de la zona porta a porta. Quan el sistema de pagament per generació es va implantar l'any 2009, es va demanar als habitants que dipositessin els envasos i la fracció resta en bosses especials que tenien un import econòmic. El cost de la gestió dels residus es cobreix amb la combinació d'una taxa fixa, destinada a cobrir una part dels costos fixos del sistema, i una taxa variable que depèn de la proporció de residus generats.

Les fraccions es recullen porta a porta tots els dies de la setmana, d'acord amb els diferents fluxes de residus.

Reduir residus i estalviar costos

Des del 2009, aquest sistema ha reduït efectivament el global de la fracció resta en més d'un 15% (que es dispara fins a un 60% de reducció si ens fixem només en la zona porta a porta!) i els envasos en un 15%, malgrat que una part es pot atribuir a la fuga de residus cap a municipis veïns que no tenen pagament per generació, segons fonts municipals d'Argentona.

Avui en dia el sistema s'autofinança majoritàriament, gràcies a la taxa d'escombraries i el benefici generat amb la venda dels residus reciclables a les plantes de recuperació d'Ecoembres i Ecovidrio (entitats intermediàries que gestionen envasos lleugers, de paper/cartró i de vidre), fet que compensa els costos econòmics de la recollida porta a porta. A més, el Govern Català retorna a Argentona part del cànon d'abocament i d'incineració que paga cada municipi, com a recompensa per la correcta gestió de la fracció orgànica. **Resumint, els números quadren: el sistema Pap ha demostrat ser més viable econòmicament que el sistema**

de recollida amb contenidors, generant un estalvi de 35,000€ a l'any respecte a aquest darrer.

Darreres reformes en el sistema

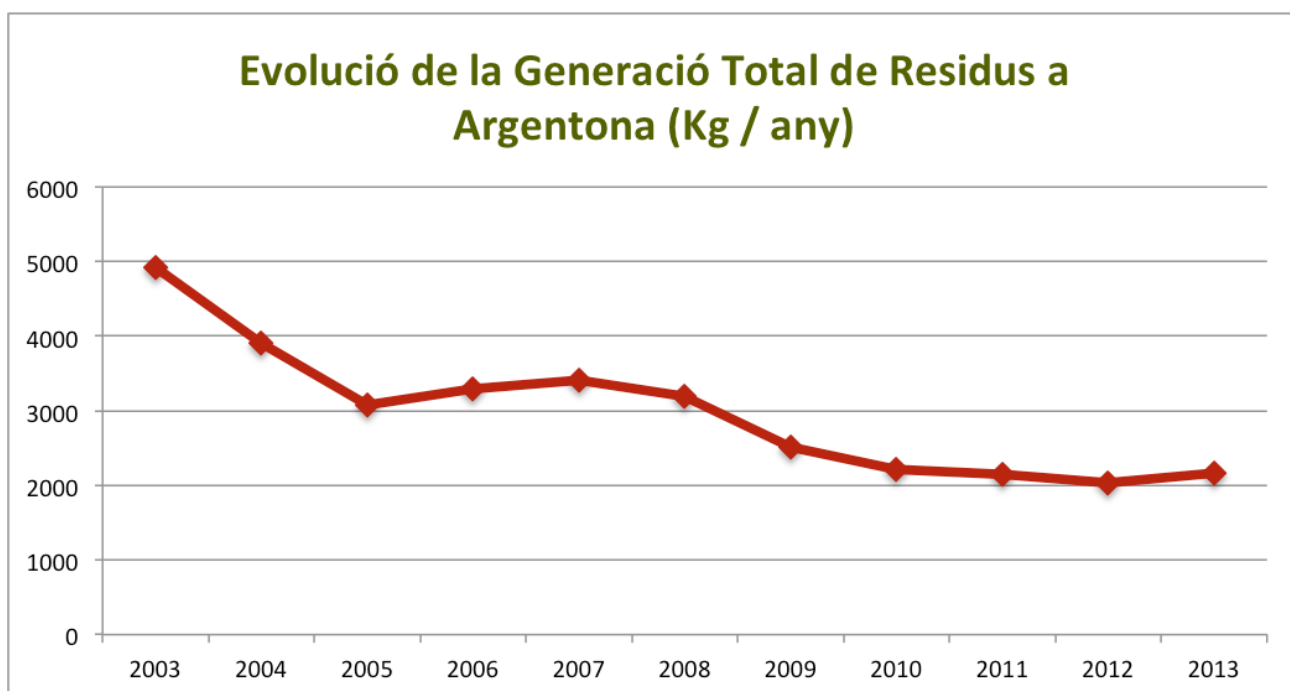
L'any 2011, l'Ajuntament va flexibilitzar el pla de pagament per generació amb una combinació d'un cost fixe i un cost variable. La part variable de l'import es determina avui dia segons el nombre de persones que viuen en aquella llar, i en funció d'això se'ls subministra un nombre determinat de bosses per a la fracció resta i envasos.

A més, l'any 2013 l'Ajuntament va abandonar l'ús de bosses grogues reglamentàries pels residus d'envasos d'origen domèstic, amb la intenció de reduir la quantitat de fuites de residus que es produïen a municipis veïns, també anomenat "turisme de residus". Des de llavors els habitants poden utilitzar la bossa que prefereixin, de qualsevol mida o forma. Els comerços però, han de continuar utilitzant les bosses reglamentàries.

Aquest simple fet ha tingut conseqüències significatives. Pel que fa als pros, s'ha incrementat la recollida selectiva de manera que menys residus van a parar a altres poblacions. Pel que fa als contres, en primer lloc s'ha reduït l'incentiu de reducció de residus d'envasos, i és més difícil controlar la qualitat dels residus generats, ja que el gruix o el color d'algunes bosses de plàstic no permet apreciar-ne el correcte contingut. A més a més, alguns establiments comercials o negocis poden camuflar la seva bossa (que sí ha de ser estandarditzada) amb la d'habitatges veïns i així eviten pagar la taxa que els correspon.

Què passa amb els altres tipus de residus?

Argentona també ha millorat en la gestió dels altres tipus de residus, com per exemple els objectes voluminosos, residus perillosos o

aquells particularment difícils de reciclar, com per exemple les càpsules individuals de cafè.

Pel que fa als voluminosos, poden ser recollits porta a porta els dilluns al matí, o bé poden ser portats a la Deixalleria, una instal·lació per a la recollida selectiva de tot tipus de residus municipals, que es va ampliar l'any 2008 i que és molt utilitzada pels habitants d'Argentona. La població pot portar-hi els seus objectes voluminosos, així com també residus tòxics, poda de jardí (branques, etc.), runes de petites obres, pneumàtics, olis vegetals i minerals, etc. Prop d'un 80% dels residus que rep la Deixalleria són reciclats.

Guia pràctica
per a la recollida
porta a porta
en municipis
de fins a
5.000 habitants

Els tèxtils són recollits per una xarxa d'empreses socials de la regió, Roba Amiga, a través de la

recollida en contenidors dipositats a la via pública. La roba que es troba en bon estat es ven a les botigues de segona mà de la mateixa empresa, o és enviada a països del Sud Global. La roba que no es pot reutilitzar es recicla com a draps de neteja o fibres per indústries.

Incineració

Actualment, els residus que no són reciclats o compostats s'envien a la incineradora de Mataró per tal de ser eliminats, però l'objectiu, com qualsevol municipi compromès amb un objectiu de residu zero, és portar la mínima quantitat de residus a tractament finalista.

Veient l'èxit de la recollida selectiva a la zona i la reducció de la generació de residus degut a la crisi econòmica, la incineradora s'enfronta avui dia a una infrautilització que fa que determinats mesos de l'any s'importin residus d'altres comarques per tal d'aprofitar-ne el sobre-dimensionament. De fet, el problema més greu és que el reciclatge no és econòmicament competitiu respecte la incineració.

Actualment, el cost de la incineració no reflexa les prioritats fixades per la Jerarquia de Gestió de Residus. I la combinació d'un mal disseny de les infraestructures, subvencions i fons públics a les

incineradores i el baix cànon d'incineració (actualment 7,40€/t, en comparació a la taxa fixada a Europa que se situa prop dels 100€/t) fa que el compostatge no pugui competir a nivell econòmic amb la incineració. Això és una paradoxa que no afavoreix ni la reducció

de residus ni la recollida selectiva. A la llarga, l'increment progressiu del cànon d'incineració a Catalunya hauria de solucionar aquest problema, creant una barrera econòmica que converteixi la incineració en una opció el menys atractiva possible, per tal de seguir i complir amb el que marca la Jerarquia de Gestió de Residus.

Objectius i reptes de futur

Argentona ha traçat el camí a seguir per tal que altres municipis catalans puguin assolir un objectiu de Residu Zero. Durant els últims anys, cada cop són més els

municipis que han anat introduint la recollida selectiva porta a porta i una sèrie de mesures que han tingut èxit a Argentona.

Seguint el mateix model, municipis com Celrà, Vilabreix o Olot han doblat recentment la taxa de reciclatge en menys d'un any. Per exemple, Celrà ha incrementat el seu índex de reciclatge d'un 21% al 2011 fins a un 89% l'any 2013.

Mentrestant, la xarxa de Municipis Catalans Residu Zero segueix creixent, i comprèn més de 55 municipis, totes les universitats públiques de Catalunya, 30 empreses i més de 40 organitzacions i plataformes que treballen conjuntament per tal de desenvolupar noves estratègies de Residu Zero.

Autora: Aimee Van Vliet

Traducció: Marta Beltran i Mar Maldonado,
Fundació per a la Prevenció de Residus i Consum

Fonts

Ajuntament d'Argentona

Estratègia Catalana de Residu Zero

<http://estrategiaresiduzero.cat>

Associació de Municipis Catalans per a la Recollida Porta a Porta

<http://portaaporta.cat/ca/index.php>

Per a més informació:
www.zerowasteurope.eu
www.facebook.com/ZeroWasteEurope

Contacte:
info@zerowasteurope.eu
Twitter @zerowasteurope

